

NAGY L. JÁNOS

A MAGYAR NYELV TESTŐRGÁRDÁJA

■ Kányádi Sándor Gyulán mondta el a Kárpát-medencei döntő megnyitóján: „Ti vagytok a magyar nyelv testőrgárdája.” Akkor huszonötöd-ször gyűltek össze a középiskolások, hogy eldöntsék: ki a legjobb helyesíró közöttük?

Anyanyelvi mozgalmainkról. Meggyőződésem, hogy az anyanyelvi mozgalmak (tanár-diák) együttese tekinthető a magyar nyelv testőrgárdájának. A legismertebb a Kazinczy-mozgalom (A szép magyar beszéd-versenyek) és az Édes anyanyelvünk-verseny. Tény, hogy Győrből, a Kazinczy Ferenc Gimnáziumból hazafelé utazó magyartanárok beszélgetése indította el az ötletet középiskolai helyesírási verseny rendezésére.

Figyelemre méltó, hogy a szépkiejtési mozgalom Péchy Blanka színésznő nemes kezdeményezésére, Deme László és munkatársai segítségével a középiskolai, majd a felső tagozatos általános iskolai és a felsőoktatási közegben is működik. Számos hasonló kezdeményezés népszerűsítette a felső tagozatos diákok között a nyelvhasználat igényességét (*Verseghy-rendezvények*, Szolnok, *Nyelvünkben élünk*, Benkes Zsuzsa), stb. Az alsó tagozatos diákok is összemérhették a nyelvhasználati készség szintjüket sok településen, gyakran játékos anyanyelvi fejtörőkkel.

Az *Édes anyanyelvünk* Sátoraljaújhelyen, a Kossuth Lajos Gimnáziumban lelt otthonra, a Kazinczy-mozgalom Győrött, a helyesírási rendezvény Gyulán, az Erkel Ferenc Gimnáziumban.

Az anyanyelvi versenyek
mögött
Kárpát-medencei
mozgalmak élnek.

umban, 1988-ban. Az előző évben Egerben, a Tanárképző Főiskolán zajlott le az első hallgatói helyesírási vetélkedés. Hamarosan, tíz év múlva Budapesten indult a Simonyi Zsigmond helyesírási verseny, s néhány év alatt Kárpát-medencei mozgalmat is eredményezett. Számos helyi kezdeményezés vált hagyománnyossá a szövegértés, a dramatikus feldolgozás, a szógyűjtés, a névfeldolgozás területén is.

Gyulai versenyek. Gyulán a Békés megyei középiskolások, majd a Dél-Alföld három megyéjének diákjai versenyeztek, 1990-ben a Dunán inneni és budapesti középiskolások vetélkedtek. 1991-ben Budapestről és minden megyéből érkeztek, sőt Erdélyből és a Partiumból is voltak versenyzők Gyulán. 1992-ben vette föl a rendezvény Implom József nevét, s azóta megszakítás nélkül minden évben január közepe a megyei és regionális döntők, február utolsó hétvégéje a Kárpát-medencei döntő időpontja.

A történeti adatokat híven ismerteti a harmincéves jubileumra megjelentetett kötet: *Harminc év a magyar helyesírásért.* Ebben Implom József-díjas személyiségek írhattak a versenyhez kapcsolódó témákról vagy kutatási témájukról. A nagy elődöket Deme Lászlót, Fábíán Pált korábban publikált szövegük képviseli. A kötet második felében a verseny történetét idézik az adatok; összegyűjtésüket a rendező Erkel Ferenc Gimnáziumnak köszönhetjük.

Implom József, a névadó. Deme László javasolta, hogy a Gyulán közismert polihisztor, Implom József legyen a verseny névadója. Őt az MTA Nyelvtudományi Intézete hívta Budapestre, Implom tanár úr azonban inkább Gyulán maradt. Kiemelkedő szerepe volt az 1954-ben megjelent akadémiai helyesírási szabályzat szabálypontjainak megfogalmazásában: ő alkotta meg az egybeírás-különírás rendszerét. Gimnáziumi tanár, helytörténész, régész, könyvtárszervező, helyi kulturális műsorok szerkesztője is volt. Békés megyei szakfelügyelő: a középiskolai tanárok számíthattak átgondolt didaktikai tanácsaira.

Az Implom József-díjat 2006 óta adományozza a kuratórium, az érem egyik oldalán a névadó arcképe van, a másikon Illyés Gyula ismert gondolata olvasható: *Jól beszélni és írni [...] jellemkérdés.* A díjazottak névsorából: Deme László, Fábíán Pál, Szathmári István, Cs. Nagy Lajos (jelentős tanulmányt írt a névadóról), Péntek János akadémikus (az AESz elnöke); Rozgonyiné Molnár Emma (alapító zsűrielnök), Szabó Istvánné Nagy Magdolna (ötletadó, a kezdeti évek fő szervezője), Takács Edit (az utóbbi 12 évben a zsűri titkára); a támogatók, előadók közül Antalné Szabó Ágnes, Balázs Géza, Bencze Lóránt, Benkes Zsuzsa, Békési Imre, Grétsy László, Heltainé Nagy Erzsébet, Keszler Borbála, Kiss Jenő akadémikus, Petőfi S. János akadémikus, Vargáné Raisz Rózsa, Szabómihály Gizella, Tóth Etelka, Wacha Imre; Beslin Anita rádiós szerkesztő, Berki Károly (kárpátaljai támogató), *Nagy Margit* (vajdasági támogató); az Erkel Gimnázium tanárai közül Kuruncziné Tortóczky Katalin, Győri Etelka.

Eredmények, események, kiadványok. A hagyományos két feladat tollbamondás leírása és feladatlap kitöltése. A tollbamondás kultúratörténeti és magyar történelmi, irodalmi személyiségeket állított a középpontba Szent Istvántól a tordai országgyűlés vallási türelmet hirdető határozatáig (1568). A tesztlapokon Implom-verseny első évtizedében az írásmódok kreativitása kapott súlyt (lásd: Nagy L. János – Péntek János: *A kreatív nyelvhasználat és az iskola.* Bp.,

Nemzeti Tk., 2000.). 2006 februárja óta a mindenkori legmagasabb pontszámot elért versenyző és tanára is Implom-díjat vehet át; ehhez rendszerint 95 százaléknál magasabb érték szükséges. Négy legjobb a somorjai Somogyi Pál, a zentai Csipak Levente, a székelyudvarhelyi Goró Ágota, a sepsiszentgyörgyi Teleki Réka; kilenc itteni győztes időrendben: Vasas Ferenc Béla (Debrecen), Kovács Péter (Szolnok), Kocsis Teréz (Szombathely), Rab Fanni (Eger), Garami Anna (Pécs), Skribanek Soma (Bácsalmás), Takács Kristóf (Mátészalka), Madarász Fanni (Eger), Berente Kinga (Eger), Vas Barnabás (Budapest). Vas Barnabás 2016-ban Implom-díjas, 2017-ben szoros második helyezett, 2018-ban a legmagasabb pontszámot érte el (de nem kaphatott kétszer Implom-díjat).

A háromnapos rendezvény kezdettől fogva nyelvészeti, tantárgy-pedagógiai, irodalmi témájú előadásoknak adott teret, míg a versenyzők dolgoztak. Témát adott a stilisztika, a helyesírás-történet, a névtan, Petőfi Sándor, József Attila és Márai Sándor műveinek nyelve, a nyelvpolitika, a nyelvjáráskutatás, egy-egy régió anyanyelvi oktatásának kérdésköre, az anyanyelvoktatás (benn a helyesírás-tanítás) modern metodikái, a retorika, a kreatív-produktív szöveggyakorlatok, a szociolingvisztika, a kommunikáció hangzó és írott/nyomtatott megoldásai.

Sok résztvevő emlékezetesnek tartja a versenynap estéjén Győri Etelka tanárnő rendezte egyórás műsort: ebben bemutakoztak az erkelesek, két alkalommal szerepelt a Sebő-együttes énekelt versekkel, Marcello d'Orta szövegeit ismertették, amatőr művészeti csoportok léptek fel stb.

1992-től rendszeresen jelentek meg a kötetbe szerkesztett eredmények és az előadások: *Rendszer és stilisztika a helyesírásban*. 1992; *Helyesírás és nyelvtudomány*. 1994; *Anyanyelvi nevelés és helyesírás*. 1996; *Helyesírás és nyelvpolitika*. 1998; *Petőfi, névtan, helyesírás*. 2000; *A helyesírás és a millennium*. 2002; CD-k: *Retorika, Márai, helyesírás*. 2004; *Helyesírás, József Attila*. 2008. 1992-től nyelvészeti folyóiratok közölték az aktualitásokat 2-3 évenként (Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Édes Anyanyelvünk).

Az anyanyelvi és helyesírási mozgalom számos jelentős személyiséget veszített: Deme László, Fábíán Pál; Cseri Angéla (Vajdaság), Fári Istvánné (Szentes), Jakus László (Vác), Wacha Imre. Emléküket gyertyagyújtással idézték 2018. február 22-én, a kötet bemutatóján.

Rendezők, támogatók. A gyulai Erkel Ferenc Gimnázium vezetői és a munkatársaik tették lehetővé a harmincéves működtetést. Dr. Kereskényi Miklós húsz évig igazgatóként szolgálta ezt a mozgalmat. Egyik beszédében így szólt Gyula vendéglátó szerepéről: „Gyula ezt tudja, s Gyula ezt tudja.” Az első hangsúly a vendégszeretetre, figyelemre, gondoskodásra esik; a második a város polgáira is, a gimnázium dolgozóira is igaz. *Szűcs Levente* tízéves igazgatói munkája éllette tovább a versenyt, sokszor igen nehéz pénzügyi helyzetben is.

Az irányító Minisztérium, Államtitkárság (jelenleg az Oktatási Hivatal) rendszeres támogatást nyújtott, az utóbbi években a Gyulai Tankerület kísérte figyelemmel a versenyt; a Polgármester és Gyula Város Közgyűlése folyamatos gondoskodást valósított meg. A Magyar Nyelvtudományi Társaság a szakmai háttérrel gondoskodott, a Nemzeti Tankönyvkiadó, az Anyanyelvápolók Szövetsége, a Juhász Gyula Alapítvány, a Bonifert Domonkos Alapítvány a verseny egy-egy területét támogatta anyagilag. Támogatóként maga Gyula városa és az Erkel Gimnázium minden egyes dolgozója említést érdemel, kiemelten Tóth Barnáné Judit, „az Implom-verseny titkárnője”.

Otthon lenni a magyar nyelvben. Az anyanyelvi versenyek mögött Kárpát-medencei mozgalmak élnek. Ezt szervezték a bázisiskolák: egy-egy megye, régió eseményeinek rendezői, sok ötlettel, önfeláldozással, gondoskodással. Biztosították a körülményeket az egy-két napos megyei döntőkhöz soknapos munkával.

Hosszú ideig gyulai gimnazisták családi vendéglátása tette felejthetlenné a verseny napjait az ide érkező határainkon túliak számára. Ez kapcsolódott az Erkel Diákünnepnek lehetőségeihez, a Gyimesek táboraival stb.

Az anyanyelvi mozgalmak, versenyek alkalmasak arra, hogy otthonossá tegyék a résztvevők számára a rendezvényeket. Nemcsak a megnyitón elhangzó Himnusz és a záráskor énekelt Szózat, hanem Deme László szavával az a „fészekmeleg”-hangulat, az az egymáshoz tartozás, amely szavakkal nehezen írható le.

